

dogovori

glasilo občinske konference SZDL Ljubljana — center

NASLOV PREJEMNIKA:

(poštnina plačana v gotovini)

Namesto uvodnika

Petindvajsetega marca 1941 se narodi Jugoslavije uprejo pristopu vlade kraljevine Jugoslavije trojnemu paktu, ki naj bi povezal politiko Beograda s politiko Berlina in Rima. Knez Pavle je odstavljen, vendar pa so fašistične in hitlerjevske horde takoj za tem začele osvajati deželo. To je bil začetek dolgega boja, ki se je končal z ustanovitvijo socialistične republike.

Vstaja

»Bolje rat nego pakt, bolje grob nego rob!« Tako so 25. marca 1941 in v naslednjih dneh vpili demonstranti v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in po vsej Jugoslaviji proti trojnemu paktu, ki ga je jugoslovanska vlada podpisala na Dunaju. Prišlo je do resnične ljudske vstaje... 27. marca 1941 so odstavili kneza Pavla in razglasili za kralja mladoletnega prestolonaslednika Petra II. General Simović je postal predsednik nove vlade. Takoj zatem so nacistične in italijanske, madžarske ter bolgarske čete vdrle v deželo.

Kraljeva vlada je kapitulirala v manj kot dveh tednih. Sledila je nova vstaja, toda to pot ni šlo več za demonstracije, temveč za začetek partizanskega boja, ki je trajal štiri leta.

CK KPJ, ki se je ilegalno sestel v Zagrebu, je že 15. aprila izdal prvi razglas jugoslovanskim narodom... Deset dni po kapitulaciji je bila v Sloveniji ustanovljena na pobudo KP in s soglasjem naprednih sil drugih političnih organizacij — Sokol, krščansko-socialna stranka ipd. — protimperialistična fronta, ki se je pozneje preimenovala v Osvobodilno fronto. V naslednjih tednih in mesecih so take fronte ustanovili v Srbiji, Hrvatski, Črni gori in Makedoniji...

Prve dni maja je CK KPJ, ki se je zbral v Zagrebu, pregledal položaj v različnih predelih dežele, ter sklenil začeti pospešene priprave na oboroženi boj. Delegatom in članom je naložil, naj organizirajo vojaške komiteje in skupine aktivistov. Tudi CK je ustanovil vojaški komitej z Josipom Brozom Titom na čelu.

Oborožen boj

Medtem ko divja nasilje okupatorjev, ki so razkosali deželo, se prične oborožen boj pod vodstvom KPJ, prekaljene v dvajsetih letih ilegalnega dela. Hkrati ko se oblikujejo partizanski odredi, se širi tudi ustanavljanje osvobodilnih odborov, v katerih so zbrane najboljše sile naroda. Četniki — povečini zvesti kraljevini pod vodstvom nekdanjih oficirjev — se po nekaterih začetnih spopadih z Nemci sporazumejo z okupatorji in se prične boriti proti partizanom. Slednjim pa vendarle uspe ustvarjati »osvobodjena ozemlja« — osvobajajo jih zdaj tu zdaj tam — in iz lokalnih neorganiziranih odredov zrastejo močne vojaške organizirane enote.

Prvi parlament

Partizanski boj prisili Nemce, da pričnejo jeseni leta 1941 obsežne vojne operacije. Cilj prve je osvoboditi ozemlje v vzhodni Srbiji, druge ji sledijo v kratkih razmakih. Tretja velika bitka se vname na Kozari, enem izmed najmočnejših središč osvobodilnega boja. Tako prispemo do leta 1942, ki je leto preobrata jugoslovanskega osvobodilnega gibanja na vojaškem kot tudi na političnem področju. Medtem ko četniki odvržejo krinko patriotov in se začno boriti na strani Nemcev, osvobodijo partizani petino jugoslovanskega ozemlja in novembra 1942 ustanovijo Antifašistični svet narodne osvoboditve, prvi parlament nove demokratične države kot izraz ljudskih sil, ki so gibanje sprožile.

Naslednje leto, 1943.

Dežela je svobodna

Dne 29. novembra 1943 ustanovijo na zasedanju AVNOJ v Jajcu nacionalni komitej osvoboditve Jugoslavije, s funkcijočasne vlade in odobrijo osnutek ustave o bodoči ureditvi Jugoslavije na federativni in demokratični osnovi, ob priznavanju pravic različnim etničnim skupinam. Moč dejstev prisili zaveznike, da ne upoštevajo protestov vlade v Kairu in začno vse bolj računati s Titovimi partizani.

V iskanju kompromisa odstavi kralj Peter Purića in postavi na njegovo mesto Hubašića. Ta hrvaški voditelj sklene 16. junija 1944 s Titom sporazum, ki pomeni dejansko kraljevo kapitulacijo. Medtem napreduje osvobodjanje dežele: v oktobru je osvobojen Beograd. Federativne enote druga za drugo formirajo oblast po zgledu KNOJ. Kralj je umakne namestniškemu svetu. Hubašić se odreče mandatu, ki ga namestnik dajo Titu. Ta sestavi novo vlado; postane njen predsednik in prevzame funkcijo obrambnega ministra. Volitve v ustavodajno skupščino novembra 1945 pomenijo zmago ljudske fronte in likvidacijo monarhije, ki jo narodna skupščina dokončno zavrne.

In tu vmes med temi slavniimi stranicami zgodovine se je pletla tudi usoda glavnega mesta Slovenije — Ljubljane, mesta heroja, ki si je ta naziv po osvoboditvi zaslužil v krvavih dneh osvobodilnega boja. Od prvih dni vstaje do 9. maja, ko je bila Ljubljana osvobodjena, preko ilegalnih skupin, ki so delovale v mestu, preko rašijskih valov Kričiča, bodoče žice in ponosa prebivalstva so se tkale rdeče niti čudovitega prta, ki se mu reče svoboda. Svobode, ki smo jo letos v Ljubljani proslavili že enaintridesetič.

Na zaključno slovesnost tradicionalnega »Pohoda po poteh partizanske Ljubljane«, ki je bila povezana s proslavljanjem 31-letnice osvoboditve Ljubljane — mesta heroja in 30-letnice mladinskih delovnih brigad je štafetno palico s pozdravi predsedniku republike Josipu Brozu Titu prinesla Irena Gačnik, mladinka prostovoljka v enoti teritorialne obrambe.

Foto: MILAN TUREL

Sindikati in javna razprava o osnutku zakona o združenem delu

Do slehernega delavca

Po seminarjih v Portorožu in Ljubljani je predsedstvo RS ZSS sredi aprila sprejelo akcijski načrt delovanja sindikatov v javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu. Načrt predvsem poudarja, da bodo sindikati v javni razpravi o kodeksu samoupravljanja delovali tako, da bodo dosegli najširšo seznanjenost delavcev v vseh temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, hkrati pa tudi spodbudili kar najbolj množično in organizirano zbiranje in sporočanje pripomb in predlogov za spremembe in dopolnitve »male ustave«. V vseh delovnih okoljih, na kar sindikati še posebej opozarjajo, pa naj bi kritično ocenili dosedanj razvojni samoupravnih odnosov in se s stališča predlaganih zakonskih rešitev dogovorili za odpravljanje pomanjkljivosti pri uresničevanju ustavne vsebine in načinov samoupravne organiziranosti v združenem delu. Razprave o osnutku zakona o združenem delu bodo po kolektivnih maja in junija, izjemoma pa še v začetku julija, pred letnimi dopusti. V tem času bodo v več kot 20 organizacijah združenega dela v Sloveniji (o ljubljanskih akcijah kasneje) pripravili problemske razprave o vsebinsko zaokroženih področjih osnutka zakona o združenem delu.

Omenjene naloge pomenijo načrtno nadaljevanje uveljavljanja ustavne vsebine samoupravnih odnosov v združenem delu, torej so sestavni del vseh ostalih družbeno političnih aktivnosti sindikatov na osnovi sklepov 8. kongresa ZSS in izpolnjevanja posameznih nalog kot celote. Sindikati in SZDL sta v skladu s svojo družbeno politično vlogo in naloga mi neposredno odgovorna politična nosilca in organizatorja javne razprave o osnutku zakona o združenem delu. Pri tem so sindikati neposredni nosilci te aktivnosti in temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, skupno s SZDL pa tudi v samoupravnih interesnih skupnostih, medtem ko organizacije SZDL organizirajo, vodijo in usmerjajo razprave v krajevnih skupnostih, družbenih organizacijah in društvih. Celotno aktivnost na ravni republike in v obci-

nah bodo usklajevale komisije za spremljanje uresničevanja ustave pri izvršnem komiteju predsedstva CK ZKS oziroma pri komitejih občinskih konferenc ZKS. Predsedstvo RS ZSS je na svoji zadnji seji imenovalo tudi sekretariat za organizacijo javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, v katerem so Ivan Kukovec, Franci Gerbec, Slavko Grčar, Dušan Šinigoj, Janez Šinkovec, Igor Uršič in Stane Zupančič.

V akcijskem načrtu delovanja sindikatov v javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu je dan poseben poudarek vlogi in položaju občinskih sindikalnih organizacij, kar velja razumljivo tudi za ObSS Ljubljana-Center. Nosilec operativnih nalog v zvezi z organiziranjem, vodenjem in usmerjanjem javne razprave v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v Centru

bo komisija ObS ZSS za samoupravljanje. Pri tej komisiji bo deloval poseben sekretariat za organiziranje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, v katerem so razen sindikalnih delavcev še predstavniki OK SZDL, OK ZSMS, OK ZKS in po potrebi tudi drugih organizacij. Naloge sekretariata se ne razlikujejo od nalog enakega sekretariata na republiški ravni, s tem, da je glavni poudarek delovanja v občini aktivnost v osnovnih organizacijah sindikata in zagotavljanje množičnega vključevanja delavcev v javno razpravo. Komisija za samoupravljanje pri vodstvu občinskih sindikatov bo, seveda, če bo to potrebno, ustanovila še posebne delovne skupine za posamezna vsebinska področja iz osnutka zakona o združenem delu.

Nadaljevanje na 3. strani